

Jucînd pe mii de scene

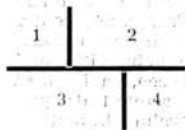
C

Caragiale i-a sugerat odată lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, pe cînd acesta era primar al Capitalei, ideea înființării unui ansamblu artistic popular menit să capteze și să valorifice talentele ascunse în popor. De-ar trăi azi, Caragiale și-ar vedea concretizată sugestia în forme de o amploare și varietate (formații instrumentale, vocale, coregrafice, echipe de teatru) care întrec, desigur, cu toată încrederea ce nutrea în forța creatoare a poporului, însăși închipuirea lui.

Era firesc ca opera lui Caragiale, izvorită în esența ei, cu vigoarea ei realistă, din amarul și aspirațiile poporului, să figureze la loc de cînstă în repertoriul echipelor de teatru ale muncitorilor și țăranilor. Totuși, marea dorință de a-l interpreta s-a însoțit mult timp de o respectuoasă teamă: teama de a micșora sau prezenta superficial această atît de complexă operă. Echipele amatoare s-au apropiat de aceea timid de ea, la început pe calea lecturilor artistice. Cîțiva cititori ai schițelor „Vizita“, „La Peleş“, „Arendașul român“, „Amicii“ rămîn ca niște vii și emoționante mărturii ale acestor prime zvicniri în arta descifrării (poate și a interpretării) scenice a operei lui Caragiale; ele vesteau, prin lipsa oricărei pretenții, dar cu efortul de a da o cît mai mare expresivitate lecturii, forța artistică nouă ce urma să se dezvolte și să se impună. Montarea la căminele culturale din Cumulești, Richieri, Ruginești a unui grupaj de „momente“ și „schițe“ punctează apoi trecerea spre spectacolele efective întîlnite la cea de-a doua bienală. Erau spectacole de o ținută demnă. Pomenim doar în trecut, dintre aceste adevărate prime izbîziri ale amatorilor însuflețiți de un vădit simț de responsabilitate artistică, *Scrisoarea pierdută* pe scena căminului cultural din Petrila și pe scena Casei raionale de cultură din Sighet. S-au evidențiat atunci la fața regională și au fost cinstiți cu mențiuni speciale pentru interpretare patru dintre actorii amatori: interpreții Zoițiștii Trahanache și ai lui Brînzovenescu, Dandanache și Pristanda.

Numeroși muncitori și țărani au izbutit apoi să-și apropie din ce în ce mai mult și să redea varietatea și complexitatea personajelor caragialești jucînd și *Conu Leonida*, *D-ale carnavalului*, *Noaptea furtunoasă* și *Năpasta*, cu toate dificilele probleme pe care le ridică. Echipele artistice ale uzinelor, caselor raionale și regionale de cultură, căminelor culturale din cele mai îndepărtate colțuri ale țării le au în repertoriul lor, mai vechi sau mai recent. Caragiale e jucat și în comuna care-i poartă numele și departe, la Cacica, în Gura Humorului, și în pitorescul Tazlău. Oravița și Vatra Dornei, Călărași, Găiești și Bistrița, Pecica și Bocșa Vasiovei, Turda și Clujul și — neîndoios — Bucureștiul sînt nume înșirate de dragul exemplelor. Caragiale e citit, analizat, jucat, iubit pe toată rețeaua celor 12.000 de echipe de teatru amator din țara noastră. Și pretutindeni, în nenumăratele locuri unde întîlnim numele lui Caragiale pe un plan de repertoriu, regă-

- 1 Colectivul artistic al Uzinelor „Electromagnetica”
Fânica Oprescu și Tina Bălan în „Conu Leonida față cu reacțiunea”
- 2 Casa de cultură „I. Mai” București
De la stînga la dreapta : Corina Giurgiu (Actrița X), Lucian Dobre (Niger), Ileana Călețeanu (Domnișoara Vermont) în montajul „Caragiale în vremea lui” de Camil Petrescu
- 3 Clubul Sindicatului Învățămînt București
De la stînga la dreapta : Al. Cernat (Jupin Dumitrache), Mihai Pleșa (Spiridon), Marius Popescu (Ipingescu) într-o scenă din „O noapte furtunoasă”
- 4 Casa de cultură „I. Mai” București
Ilie Ion (I. L. Caragiale) și Leon Cristescu (Un gazetar) în montajul „Caragiale în vremea lui” de Camil Petrescu

sim emoționanta vibrație a unei stăruitoare și pasionate munci artistice, semnificativă pentru dragostea cu care este, în cercuri din ce în ce mai largi, prețuit.

De aceea poate nu e întâmplător faptul că undeva, într-o echipă a „Aprozului“, care a montat *Năpasta*, a fost descoperit în interpreta Ancăi un talent deosebit, vrednic să fie îndrumat spre Institutul de teatru „I. L. Caragiale“, pentru a se califica actriță profesionistă. Cazul nu e izolat; el poate fi generalizat: pătrunzând în masele largi, opera lui Caragiale se însoțește cu o nebanuită forță de stimulare și de afirmare a numeroase talente. Era firesc, de aceea, ca în acest an memorial închinat lui Caragiale să descoperim, mult sporit, semnul de prețuire cu care masele populare întâmpină scrisul și mesajul marelui dramaturg. La actualul festival al echipelor de teatru de amatori, căminele culturale, echipele de uzină, casele de cultură se întrec în a-l reprezenta. Nu posedăm la ora aceasta date complete din toate regiunile. Sintem în măsură să relatăm doar, în stilul lapidar al unei telegrame: 12 colective de artiști amatori montează *Năpasta*, nouă colective — *O noapte furtunoasă*, trei colective — *D-ale carnavalului*, șapte colective — „Schite și momente“, două colective — *Conu Leonida*. Gospodăria colectivă Apoldul de Sus joacă *Năpasta*, căminul Sînzieni — *D-ale carnavalului*, căminul Șandra — *Conu Leonida*... Cifre incomplete, dar care ascund o realitate fremătătoare, edificatoare nu doar în ce privește creația artistică a maselor populare, dar mai cu seamă în ce privește apropierea lor creatoare de Caragiale.

„Ochii noștri urmăresc cu interes „pregătirile“ citorva colective artistice din întreprinderile din Capitală — Imprimeria Filaret, „Electromagnetica“, Uzelele de mașini electrice, Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie“, Uzelele metalurgice „Grivița“, Fabrica de bere „Grivița“, Iprochim, Iprofil etc. — și ale citorva case de cultură, ai căror membri, de asemenea, alternînd profesiuni foarte variate cu cea de artist, se străduiesc să-l joace pe Caragiale. E un prilej nebanuit pentru un amplu reportaj... Mărturisirile unora dintre viitorii interpreți au însă, ni se pare, o succulență și o forță demonstrativă mai directă, mai revelatoare decît impresiile noastre personale.

„Noi, cei de la casa de cultură «1 Mai» din București, ne-am creat o adevărată tradiție din a-l juca pe Caragiale — ne spune cu mîndrie instructorul echipei, C. Dinescu. Am jucat din repertoriul lui: schite, un act din *O scrisoare pierdută*, *D-ale carnavalului*, *Conu Leonida*, *O noapte furtunoasă*. Acum, în anul comemorării a 50 de ani de la moartea scriitorului, ne-am încumetat, echipa noastră — cei 20 de muncitori, funcționari, elevi, din care se compune ea — să reprezentăm fragmente din piesa lui Camil Petrescu *Caragiale în vremea lui*. N-a fost, bineînțeles, o muncă ușoară. Dimpotrivă: să reprezinti însuși chipul dramaturgului! Avem conștiința mării răspunderi ce ne revine. Și nutrim de aceea nădejdea să putem demonstra măsura în care au sporit, în rîndurile noastre de artiști amatori, însușirile artistice și nivelul ideologic“.

Am descifrat în cuvîntul tovarășului C. Dinescu o anumită cutezanță, nu lipsită de fiorul unei vădite convingeri în posibilitățile „echipei sale“. Ne-am dat seama de aceasta, în mod concret, atunci cînd l-am auzit pe actorul distribuit să-l întruchieze pe Caragiale, și, după el, pe alți interpreți ai evocării lui Camil Petrescu. Proiectantul Ilie Ion răspunde întrebării noastre:

— Ți-a fost, așadar, teamă, tovarășe Ilie Ion, să încerci să întruchiezi pe însuși Ion Luca Caragiale?

— Teamă? E puțin zis. O emoție vecină cu panica. Vă dați seama: să întruchiez eu, timid și prea puțin experimentat în teatru, marea personalitate a genialului autor, spiritul lui incisiv și caustic! A fost necesară o muncă asiduă de documentare. Ceea ce am studiat eu la liceul seral pe care îl urmez acum era cu totul insuficient. M-am apucat să citesc cît am putut mai mult din tot ce s-a scris despre el, despre epoca în care a trăit. Am studiat gesturi și atitudini din volumul „Viața lui Caragiale în imagini“; i-am studiat opera. Nu știu cît m-am apropiat de rol și în ce măsură voi putea realiza, cît de cît, pe scenă, din ceea ce observ și din ceea ce îmi dau seama că trebuie pentru a sugera măcar chipul aceluia care ne-a lăsat *Scrisoarea pierdută*...

Tuturor interpreților le-a devenit familiară opera lui Caragiale. Ea le vorbește nu numai în aspectele ei de culoare și de anecdotă, ci în esența ei. Gogu Constantinescu, în vîrstă de 52 de ani, vopsitor la Atelierele I.T.B., l-a interpretat pe jupîn Dumitrache. „O dată cu nevastă-mea, care și acasă mă... admira cînd repetam scenele cu Spiridon (pe care-l juca tot un membru al familiei, fiul meu, student la Construcții), m-a aplaudat și publicul. Desigur, mă gîndesc, nu chiar

pe mine, ci pe Caragiale — eu n-am făcut decât să mă străduiesc să redau — prin mișcări, prin vorbă, prin priviri — ceea ce am socotit că a vrut Caragiale: să demasc un chip de proprietar, de exploataitor, plin de el și de puterea pe care i-o asigură clasa stăpînitoare, ambițios și cu pretenții, și să-mi bat joc de el — că și asta a vrut Caragiale: să-mi bat joc de prostia lui îngîmfată, de frazele politice goale pe care le rostește fără a le înțelege, de onorabilitatea lui mincinoasă și imorală.“

Ni s-a părut vrednică de consemnare și experiența artistică pe care ne-o comunică suflătorul sticlar Nicolae Cosma, după ce a interpretat rolurile Conu Leonida, Crăcănel, Nae Ipingscu: „Încercînd să redai cît mai viu și puternic contrastul dintre ceea ce pretînd că sînt aceste personaje — oameni de seamă, pasămite, «răspunzători» de destinele țării — și ceea ce sînt ele în realitate — niște ticăloși proști și caraghioși — poți să întărești nu numai publicului, dar și ție însuși, convingerea și încrederea în frumusețea lumii pe care o construim noi. Iubesc rolurile din operele lui Caragiale. Pot arăta de ce: sînt precis conturate; nu poți schimba un punct, o virgulă, un apostrof, fără să riști să pierzi un sens satiric important; totul în scrisul lui Caragiale are un rost. Asemenea motive au statornicit însă de mult și mai bine decît mine criticii și istoricii literari. Eu îl iubesc pe Caragiale și rolurile operei lui, așa, pur și simplu, cum se iubeste, fără motiv... Visul meu e să-l joc pe Pristanda, să arăt prin el modul în care sistemul de exploatare capitalist deformează caracterul unui om simplu, transformîndu-l și pe el într-un ticălos, corupt și servil“.

Interpreta Didinei Mazu, Miranda Pîrvănescu, de la Trustul de utilaj greu, a pornit-o întîi de la producție: „Sîntem tare căutați noi cei de la utilaj greu. Ritmul avîntat cu care se construiește în jurul nostru ne cere o livrare sporită de excavatoare, de macarale. Trebuie să muncim într-un ritm tot atît de înaripat. Sîntem uneori foarte oboșiți; cu toate acestea nu precupețim efortul: venim seara la repetiții; pasiunea pentru teatru ne repauzează. «Cariera» mea artistică ține de șase ani, de cînd lucrez în acest colectiv, și în bună măsură de... Caragiale: personajele lui, mai mult decît oricare altele, mi-au fost, ca să zic așa, școală în arta actoricească, la care rivnesc în orele mele libere. Mi se spune că am dobîndit oarecare măiestrie. Dacă e așa, aceasta o mulțumesc lui Caragiale. Iată: interpretînd-o pe Didina Mazu învăț ce importanță poate avea suflul, ritmul în interpretare...“

Actorii care mi-au vorbit sînt membri în colectivul unei case de cultură care și-a făcut, o dată cu tradiția interpretării lui Caragiale, și un țel din a lărgi orizontul cultural al interpreților. Mărturisirile lor ni se pare că pot fi socotite caracteristice pentru întreaga noastră mișcare de amatori. Totuși, nu ne putem opri să reprodusem și declarația muncitoarei Tinca Bălan, de la Uzinele „Electromagnetica“. Are 53 de ani; împreună cu magazionerul Fănică Oprescu a jucat, sub îndrumarea regizorală a lui G. Ghițulescu, în *Conu Leonida față cu reacțiunea*: „Din tinerețe l-am îndrăgit pe Caragiale; dar n-am avut parte să joc într-o piesă de-a lui. Aveam 30 de ani; lucram la fabrica de vopsele Zimmer; am încercat atunci, împreună cu un tînăr de seama mea, să pregătim *Conu Leonida față cu reacțiunea*. N-am aflat însă de la nimeni și de năcăieri vreun sprijin; n-am putut ajunge să o reprezentăm. S-au schimbat de atunci lucrurile, vremile. Acum, la bătrînețe, îmi retrăiesc visul tinereții. Îmi pot realiza visul să o prezint în fața publicului pe coana Efimița cu tot ce zace în ea — neghiobie — și cu tot ce neghiobia ei vorbește despre amarul trecut în care ne stăpîneau boierii și patronii... Dar nu numai *Conu Leonida* îmi place, ci tot ce a scris Caragiale. Cînd sînt mai necăjită, iau de citesc cîte ceva scris de el — „Boborul“, „Inspecția“, „Articolul 214“, „Domnul Goe“. Le citesc și-mi trece necazul...“

Am ascultat-o cu firească emoție pe această femeie vorbind cu atîta convingere și căldură, atît de familiar, despre una din marile pasiuni ale tinereții ei, Caragiale... Ce drum lung a fost străbătut de la vremea în care cei ce-l iubeau nu-și puteau manifesta deschis sentimentul la cele aproape 12.000 de echipe de teatru de amatori de azi, în care muncitorii și țărăanii îl pot interpreta liber, cu pasiune și entuziasm, participînd astfel la un act de cultură, la o vastă operă de construire morală, pe care el însuși, prin opera lui, a avut-o în seamă.